

Сьогодні
27.09.2024

Урок №16

Активна й пасивна лексика української мови

Мета: дати відомості про активну й пасивну лексику, сформувати поняття про застарілі слова та неологізми, пояснити відмінність між архаїзмами та історизмами, витлумачити їхню роль та роль неологізмів у мовленні та особливості їхнього використання; формувати вміння визначати застарілі слова в реченнях і текстах, удосконалювати навички користування словниками, збагачувати словниковий запас, розвивати спостережливість; культуру усного й писемного мовлення.

Організація класу

Знову день почався,
Всі зібралися на урок?
Діти.

А урок наш незвичайний —
Грою всі його зовуть.

Тож пора нам поспішати —
Кличе в подорож дзвінок.

І щоби він був цікавим,
Ти активним мусиш бути.

Вправа «Вітання». Вчитель говорить – діти відтворюють слова
рухами

**Хто прийшов із
гарним настроєм
— рукою махніть.**

Вправа «Вітаю». Вчитель говорить – діти відтворюють слова
рухами

**Хто чує мене —
ГОЛОВОЮ КИВНІТЬ.**

Вправа «Вітаю». Вчитель говорить – діти відтворюють слова
рухами

**Хто бачить мене
— прошу, оком
моргніть.**

Вправа «Вітаю». Вчитель говорить – діти відтворюють слова
рухами

**Хто найвеселіший
— ви всім
усміхніться.**

Перевірка домашнього завдання

Запишіть сьогоднішню дату

Класна робота

дбайли вість

1. Що називають лексикою?
2. Що вам відомо про лексичний склад української мови?
3. Які групи лексики ви вже засвоїли?

Шукаємо відповіді на запитання:

1. На які групи за вживанням поділяється лексика? Чим різняться вони?
2. Які слова входять до складу активної лексики?
3. Хто носії активної лексики?
4. Які слова входять до складу пасивної лексики?
5. Чому частина лексики виявилася пасивною?
6. Навіщо потрібно знати застарілі слова?

Відповідно до запитань
сформулюйте особисті цілі

Вправа 98. Розгляньте схему. Спробуйте дати відповіді на поставлені вище запитання. Для яких запитань бракує інформації?

Лексика української мови за вживанням

АКТИВНА — слова повсякденного вжитку, якими мовці користуються в особистому й суспільному житті (загальновживані **слова**, ліс, вода, родина, світлий, тут, радіти, голосно, бентежити).

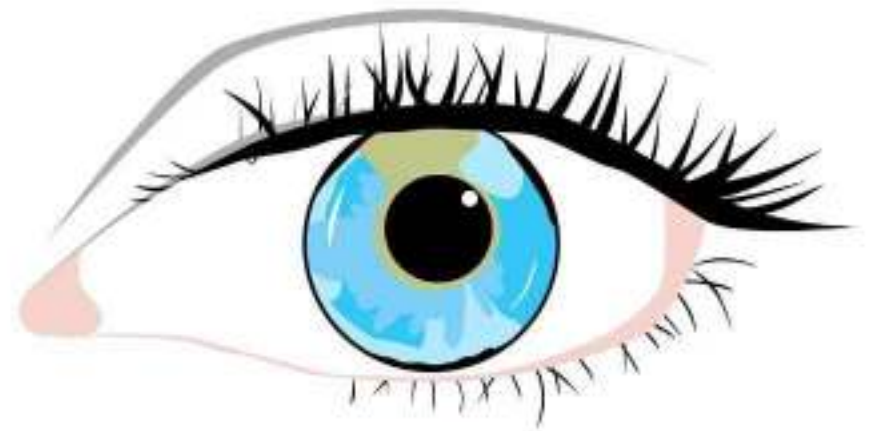
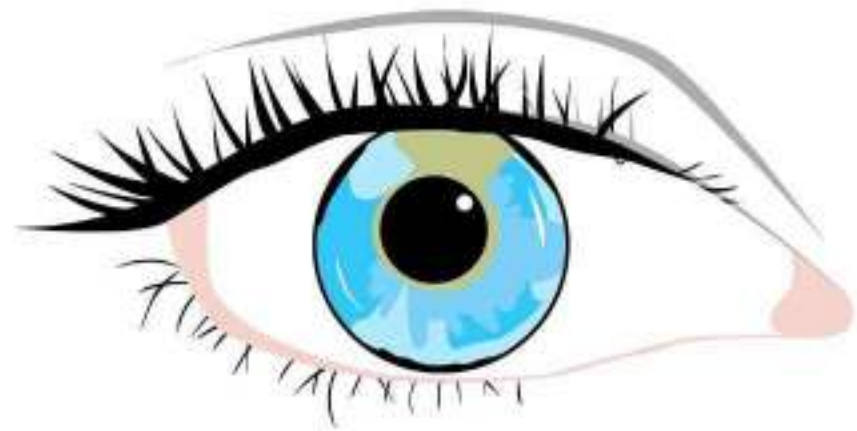
ПАСИВНА — слова, що вийшли з ужитку (застарілі) й нові, які ще не стали звичними для багатьох мовців (неологізми).

Історизми — слова, що вийшли з ужитку водночас із поняттями, які називали: повіт, боярин, призьба.

Архаїзми — слова, на заміну мові яким у виникли нові, сучасніші: устарєкти (губи), говорити).

Неологізми — нові слова, загальномовні й авторські: смартфон, фейк; сонцебризно (бичина).

Вправа 99. Прочитайте речення. Випишіть із них слова, що можуть слугувати

Гайдамаки, осаули, зброю, панцир, пікінери,
опріснок,
отроки, бояри, лірники, шелягу.

6. Отак царевичі живуть, пустуючи, на світі. 7. Біжать і отроки, й старі бояри із Литви князя зустрічать. 8. Сиділи лірники та грали по шелягу за танець (Т. Шевченко)

ГАЙДАМАКА, -и, чол., іст. — учасник народно-визвольної боротьби XVIII ст. на Правобережній Україні проти польсько-шляхетського гніту.

ОСАВУЛ, -а, чол., іст. — офіцерський чин у козачих військах.

ПАНЦИР, заст. ПАНЦЕР, -а, чол. — частина старовинного, звичайнометалевого, бойового спорядження, яке захищало тулуб воїна від ударів холодної зброї.

ПІКІНЕР, -а, чол. — поселенець, звичайно військовий, що за наказом царського уряду жив в Україні і брав участь в обороні Новоросійської губернії від нападу кримських татар і турків.

ОПРІСНОК, -а, чол., заст. — корж, спечений із прісного тіста.

ОТРОК, -а, чол. заст. — хлопець-підліток.

БОЯРИН, -а, чол. іст. — у Київській Русі великий землевласник, що належав князівського двору і входив до складу військової дружини князя.

ЛІРНИК, -а, чол. заст. — народний співець і музикант, який супроводжував спів грою на музичному інструменті — колісній лірі.

ШЕЛЯГ, -а, чол. — старовинна найдрібніша польська монета.

Прочитайте епіграфи до параграфа.
Відповідь на яке запитання уроку вони дають?

Вправа 100. Розгляньте малюнок. Змодельуйте ситуацію.
Запропонуйте вихід із неї

Як мені розібратися в прочитаному?

бугила?

соловіти?

жабуриння?

допіру?

жебоніти?

призьба?

гарнець?

рахманний?

мочарі?

позумент

займище?

комонь

кормига?

Чим мене зацікавила ця тема? Наскільки вона корисна за межами школи? Де ці знання мені знадобляться? Що я можу вважати своїм досягненням сьогодні?

Який зміст ви вкладаєте у слово «дбайливість»? Чи вважаєте ви себе дбайливими людьми? Наведіть приклади прояву вашої дбайливості. Чи можна застосувати це слово щодо теми? Як саме?

Домашня робота: вправа 101. Прочитайте слова. Згрупуйте й запишіть їх окремо. Значення незрозумілих слів з'ясуйте за словником.

Плоскінь, бодня, борті, жлукто, кадуб, куманець, снуд, мисник, полоззя, полумисок, прискринок, сволок, цебер.

Полуниця, гай, узбіччя, кава, автівка, ліжко, горіх, родина, гаманець, вибори, новини, безпека.

Хештеґ, булінг, лайк, вай-фай, візажист, дайджест, драйв.

Оберіть острів, на який ви б
завітали у кінці уроку

Інтересу

Радості

Успіху

Незадоволен

Суму